

Ingediend per e-mail
Ministerie van Justitie en Veiligheid
t.a.v. de heer dr. mr. F.B.J. Grapperhaus

Den Haag, 2 juli 2021
dossiernummer:
uw kenmerk: n.v.t.
telefoonnummer:
e-mail:

Betreft: Wetsvoorstel verwerking persoonsgegevens in het kader van coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid

Geachte minister,

Op 23 juni 2021 is de internetconsultatie 'Wetsvoorstel verwerking persoonsgegevens in het kader van coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid' gepubliceerd. De termijn waarbinnen door de NOvA een reactie kon worden gegeven was bijzonder kort. Dat was niet gebeurd indien de NOvA – zoals ook is gebeurd bij andere stakeholders - direct bij het voorstel zou zijn betrokken. Het niet betrekken in het voortraject én stellen van een onwerkbaar korte termijn voor advies betreuren wij.

Als bijlage zijn desondanks enkele opmerkingen van de adviescommissie strafrecht van de NOvA bij het wetsvoorstel opgenomen. Bijgaand advies is, vanwege voornoemde knellende termijn, helaas niet volledig. Het leek ons toch juist bijgaand commentaar met u te delen, zodat dat alsnog bij het voorstel kan worden betrokken. De algemene raad sluit zich aan bij de overwegingen van de adviescommissie en verzoekt u deze bij de verdere uitwerking te betrekken.

Met de meeste hoogachting,
namens de algemene raad,
b/a

algemeen secretaris

bijlage: advies van de adviescommissie strafrecht

Bezoekadres
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

www.advocatenorde.nl

ADVIES

Aan: algemene raad
Van: wetgevingsadviescommissie strafrecht (ACS)
Datum: 2 juli 2021
Betreft: **Wetsvoorstel verwerking persoonsgegevens in het kader van coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid**

SAMENVATTING

Conclusie

De ACS werd overvallen door dit wetsvoorstel en de verkorte internetconsultatietermijn van slechts enkele (werk-)dagen omdat dit wetsvoorstel haar eerst via de verkorte internetconsultatie bekend werd. De memorie van toelichting meldt (p. 13) dat het wetsvoorstel eerder (en naar de ACS aanneemt uitgebreid) is besproken met de Autoriteit Persoonsgegevens (AP), de Raad voor de rechtspraak, het College van procureurs-generaal, de politie, de AIVD, de MIVD, de Raad voor de Kinderbescherming, Reclassering Nederland, de VNG, het College voor de Rechten van de Mens en de Koninklijke Marechaussee. Uitgezonderd de AP, de Raad voor de rechtspraak en het College voor de Rechten van de Mens betreft dit vooral organen die op voorhand een voorstander van het wetsvoorstel zullen zijn en wellicht minder aandacht zullen hebben voor een onafhankelijk toezicht op de naleving van de AVG regels. De ACS betreurt dan ook dat zij niet eerder in dit proces is betrokken. Een volledig advies kan zij op deze korte termijn niet geven. Echter op drie punten wil zij alvast reageren: de doelstelling, de relatie met maatregelen inzake individuen en het toezicht.

CONSULTATIEREACTIE

Ten eerste de doelstelling van het wetsvoorstel, die de reikwijdte van de inzet van de verwerking van persoonsgegevens bepaalt. Deze doelstelling is zeer breed geformuleerd, waarbij de definities niet aansluiten bij de AVG of andere wetgeving op het gebied van terrorismebestrijding en de nationale veiligheid. Hoewel het wordt toegejuicht als hiermee beoogd is de brede term 'nationale veiligheid en terrorismebestrijding' nader in te vullen, zou enige toelichting wenselijk zijn. Met name is niet duidelijk wat bedoeld wordt met 'het versterken van de weerbaarheid van de samenleving'. In theorie is hier van alles onder te schuiven; van programma's hoe om te gaan met complotdenkers tot het verspreiden van specifieke boodschappen. Door die brede terminologie is het voor een burger niet bij voorbaat in te schatten of zijn gegevens kunnen worden verwerkt door de NCTV en op welke wijze dit zal gebeuren. Bovendien is de weerbaarheid van de samenleving op het eerste gezicht een breder begrip dan de nationale veiligheid, wat de vraag oproept of alle mogelijke verwerking van bijzondere persoonsgegevens in het kader van de weerbaarheid van de samenleving wel strookt met de AVG. In het kader van de weerbaarheid van de samenleving is het bijvoorbeeld voorstelbaar dat men inzage wil hebben in de wijze waarop binnen politieke partijen wordt omgegaan met leden die radicale ideeën verspreiden. Daartoe zou het aantrekkelijk kunnen zijn kennis te nemen van de politieke opvattingen van andere leden van die partij, waarbij geen enkele indicatie van radicalisering aanwezig is. Het is dan echter de vraag of het verwerken van diens politieke opvattingen (een bijzonder persoonsgegeven) wel is toegestaan onder de AVG.

In het verlengde daarvan wordt voorts opgemerkt dat in de memorie van toelichting meermaals wordt gesteld dat het kennismaken van informatie niet gericht is op het doen van onderzoek naar personen of organisaties: *"Het is niet gericht op de personen die deze uitingen doen en er wordt niet gekeken naar de vraag of hun activiteiten aanleiding geven tot het ernstige vermoeden dat zij een gevaar vormen voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of voor andere gewichtige belangen van de staat"* (par. 2.3). Zonder nadere toelichting is niet goed inzichtelijk hoe zich dit verhoudt tot het benoemen van organisaties in het dreigingsbeeld en de wettelijke taken van de minister in het kader van de Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding (Twbmt). Wordt bedoeld dat de betreffende informatie niet gebruikt wordt bij de keuze organisaties en personen te benoemen in het dreigingsbeeld? En wordt tevens bedoeld dat de betreffende informatie niet gebruikt wordt en niet gebruikt mag worden bij de besluitvorming over het opleggen van een maatregel op grond van de Twbmt? Dan zou het goed zijn dit te expliciteren in de memorie van toelichting en ook toe te lichten hoe in dat geval kruisbestuiving wordt voorkomen.

De ACS onderkent tot slot het belang van coördinatie van de verwerking van (bijzondere) persoonsgegevens ten behoeve van de (fenomeen)analyse bij het voorkomen en bestrijden van terrorisme. Naast de bescherming van de samenleving heeft dit belang echter ook een andere zijde, namelijk de zijde van (effectief, proactief en onafhankelijk) toezicht en controle. De memorie van toelichting besteedt aan dit toezicht in het geheel geen aandacht. Dit doet veronderstellen dat de wetgever van mening is dat het met het toezicht wel goed zit. Uit verschillende berichten volgt echter dat juist een effectief, proactief en onafhankelijk toezicht op de verwerking van persoonsgegevens door het NCTV geen rustig bezit is. Voor de goede orde wordt benadrukt dat de ACS hier niet doelt op de politieke verantwoordelijkheid. Die ligt bij de minister, nu het NCTV onderdeel is van het ministerie van Justitie en Veiligheid (over die politieke verantwoordelijkheid is overigens ook het een en ander te doen: zie de beantwoording door de minister van kamervragen van de leden Van Nispen en Van der Werf d.d. 14 juni 2021; nummer

335663; <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/04/28/de-nctv-autonome-terreurbestrijder-of-loopjongen-van-de-minister-a4041714>).

Het gaat de ACS hier echter om het concrete toezicht op de wijze waarop het NCTV met de bijzondere persoonlijke gegevens omgaat. De Inspectie Justitie & Veiligheid heeft hieraan tot op heden geen aandacht besteed en verwijst naar de Autoriteit Persoonsgegevens (<https://www.vpngids.nl/nieuws/toezicht-op-nctv-is-juridisch-complex/> en NRC 13 april 2021: <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/04/13/de-nctv-is-rijp-voor-curatele-privacy-audit-en-herijking-van-taken-a4039496>).

Uit artikel 4 van het wetsvoorstel volgt dat het NCTV zelf verplicht is een melding bij de AP te doen indien de verwerking van persoonsgegevens – in strijd met de regelgeving – te ver is gegaan of dreigt te gaan en een min of meer volledig beeld is ontstaan van bepaalde aspecten van iemands persoonlijk leven. De AP is hierbij dus afhankelijk van de NCTV alvorens in actie te kunnen komen. Van (een onafhankelijk) toezicht is dan nog geen sprake.

Daarnaast lijkt de rol van de AP beperkt tot het toetsen van een intern NCTV protocol waarin "de toepassing van de normen uit het voorstel in de praktijk nader kunnen [noot: kennelijk is het opstellen van zo'n protocol nog niet zeker;] worden vastgelegd" (MvT, p. 10/11).

De ACS concludeert derhalve dat in de praktijk niet voorzien is in concreet en effectief toezicht op de wijze waarop de NCTV in individuele gevallen de op de verwerking van persoonsgegevens van toepassing zijnde regelgeving naleeft en heeft nageleefd. Voorts wordt geconstateerd dat de MvT bij dit wetsvoorstel geen enkele aandacht besteedt aan dit belangrijke toezicht. Dit klemt temeer nu de NCTV niet bij uitzondering ook 'bijzondere persoonsgegevens' verwerkt en de hoeveelheden te verwerken gegevens dermate groot kunnen zijn dat een specifieke controle op en selectie van ontvangen, maar niet relevante gegevens bepaald geen luxe lijkt.

De ACS dringt er dan ook met klem op aan om ervoor te zorgen dat het toezicht op de betreffende coördinatie en verstrekking van persoonsgegevens zodanig wordt aangescherpt dat een onafhankelijk toezichthouder in staat is om proactief en effectief in elk individueel geval te bepalen of de regels juist zijn toegepast. Daartoe behoort naar de mening van de ACS dat de betreffende toezichthouder proactief toegang moet hebben tot de in individuele gevallen verwerkte en/of te verwerken gegevens en dat de uit dat toezicht voorkomende aanbevelingen van de toezichthouder voor de minister en de NCTV bindend zijn.

Aanbevolen wordt derhalve zowel het wetsvoorstel als de memorie van toelichting aan te passen in dier voege dat daarin aandacht wordt besteed aan bovenbedoeld toezicht.

Conclusie

De ACS maakt bezwaar tegen de korte consultatietermijn en merkt op hierdoor niet in staat te zijn een volledig advies over een dergelijk technisch voorstel te geven. Dat gezegd hebbende wordt geadviseerd het wetsvoorstel en de memorie van toelichting zo aan te passen dat daarin het onafhankelijk toezicht wordt versterkt, de doelstelling wordt geconcretiseerd, en de relatie met die taken van de NCTV die individuen betreffen wordt verduidelijkt.